

Justiits- ja Digiministeerium
info@justdigi.ee

Teie 27.06.2025 nr 8-3/5573-1,
JDM/25-0714/-1K/
Meie 09.09.2025 nr 1.2-3/1729-4

**Vastus keskse teabe edastuse ja
dokumentide kättetoimetamise tõhustamise
lahenduse VTK-le**

Olete esitatud kooskõlastamiseks ja arvamuse avaldamiseks keskse teabe edastuse ja dokumentide kättetoimetamise tõhustamise lahenduse väljatöötamiskavatsuse (VTK). VTK eesmärk on luua riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutustele keskne infotehnoloogiline lahendus dokumentide kättetoimetamiseks ning teabe tõhusaks edastamiseks. Seejuures soovitakse dokumentide kättetoimetamise tõhusamise eesmärgil võimaldada lisafunktsioonina e-teenuste ajutist piiramist kuni dokument on kätte toimetatud.

Sotsiaalkindlustusamet toob oma tagasisides välja, et uut kavandatavat lahendust tuleks vaadata koosmõjus sellega, mis täna juba olemas on ning mida saaks ühtsena kasutusele võtta. Näiteks on neil valminud paari aasta eest analüüs, mis nägi ette kättetoimetamise lahendamise läbi iseteeninduskeskkonna. Lahenduses ei ole rõhku pandud teenuste tarbimise piiramisele, vaid lahendatud on kättetoimetatava dokumendi kätte toimetamist. Lahendus toimib nii, et kui isik logib iseteenindusse sisse, siis esimese asjana näeb ta hüpikakent kättetoimetatavate dokumentidega. Tegevuste jätkamiseks tuleb kuvatud dokumendid alla laadida, misjärel teavitatakse dokumentide kättetoimetamisest.

On ilmne, et igasugused piirangud eeldavad õigusliku aluse olemasolu ning peavad olema lõppastmes proportsionaalsed ning on kaheldav, kas sotsiaalteenuste ja hüvitiste saamisele saaks selliseid piiranguid seda. Eriti vältimatu abi, toimetulekutoetuse või teiste sotsiaalkaitsehüvitiste puhul, mille juures kujutaks piirang sotsiaalsete põhiõiguste olulist riivet.

Seejuures tasuks kaaluda, kas keskse dokumentide kättetoimetamise lahendust on vaja nende dokumentide juures, mis oma sisult ei eelda kättetoimetamist HMS § 25 lõike 3 mõttes. Eriti olukorras kui keskse lahendusega võib kaasneda e-teenuste piiramine. Nii saab näiteks järelevalve ettekirjutuste kättetoimetamist täita ka Ametlike Teadaannete kaudu.

Lastekaitse vaatest puudutab VTK eelkõige lastekaitsemenetluses tehtavate haldusotsuste (teenuste ja toetuste määramine, perest eraldamine, ettekirjutused) ja teatud muude dokumentide (nt juhtumiplaan) kättetoimetamist. Kohtumenetlustes kättetoimetatavate menetlusedokumentide osas on süsteem VTK-st nähtuvalt juba mõni aeg tagasi käivitunud, mistõttu VTK-ga plaanitavad muudatused nende kättetoimetamist ei puuduta.

Kindlasti tuleb lastekaitsemenetluses tehtud haldusotsuste ja muude dokumentide kättetoimetamisel välistada võimalus, et need dokumendid jäävad lapsevanemast või muust last kasvatavast isikust adressaadile kättetoimetamata seetõttu, et adressaat pole vastu

võtnud muid talle kättetoimetatavaid dokumente. Lastekaitsemenetluses tehtavad haldusotsused ja muud adressaatidele saadetavad dokumendid puudutavad lapse heaolu. Juhul, kui need jääksid last kasvatavale isikule kätte toimetamata seetõttu, et last kasvatav isik pole vastu võtnud muid teda puudutavaid dokumente, võib lapse heaolu sattuda ohtu.

Me ei ole Tervisekassaga tuvastanud ühtegi terviseportaali teenust, mille puhul ei oleks tegemist tervishoiuteenuse kasutamise või sellega seotud teabe kättesaadavuse tagamisega. Seetõttu ei ole VTK-s kirjeldatud e-teenuste piiramise meede tänaste terviseportaali teenuste puhul rakendatav. Kavandatav lahendus toob esile mitmeid riske, kui riikliku postkasti tervikandmestik, sealhulgas tervisevaldkonnaga mitteseotud teave, tehakse isikule kättesaadavaks terviseportaali kaudu.

- Esiteks võimaldab terviseportaal määrata mõne teise isiku enda esindajaks ning anda talle volitusi erinevas ulatuses: näiteks täieõiguslik volitus kõikide terviseportaalis tehtavate toimingute tegemiseks või piiratud volitus üksnes konkreetseteks toiminguteks nagu ravimi väljaostmine. Sellised volitused kehtivad üksnes terviseandmetele ning ei hõlma teistes eluvaldkondades (nt maksundus, haridus, sotsiaaltoetused) sisalduvat teavet. VTK lisas kujutatud tehnilise lahenduse kohaselt oleks aga kogu riiklik postkast, sealhulgas tervisevaldkonnast sõltumatu teave, kättesaadav terviseportaali kaudu. See võib tekitada olukorra, kus isikul, kellele on antud täieõiguslik volitus terviseandmetele ligipääsuks, avaneb terviseportaali kaudu juurdepääs ka sellisele teabele, mille osas tal tegelikult volitust ei ole. Näiteks võib see isik saada ligipääsu maksuteabega seotud infole, hooldusotsustele või muudele ametlikele dokumentidele, mis ei ole seotud terviseandmetega.
- Teiseks ei selgu VTK-st täpselt, kuidas on kavandatud logide haldus ja andmejälgimine terviseportaali (või mõne muu süsteemi) ja keskse teabe edastamise lahenduse kooskasutamisel. Puudub selge eristus selle kohta, millistele andmetele rakendub teise keskkonna (nt terviseportaali puhul logiraamatu teenus) ning millistele teabevärava postkasti andmejälgija teenus. Samuti ei ole kirjeldatud, millises süsteemis ning millises ulatuses saab andmesubjekt ise jälgida, kes on tema andmetele ligi pääsenud ja milliseid toiminguid on tehtud.
- Kolmandaks tuleb vältida olukordi, kus terviseandmed satuvad kättesaadavaks keskkondades, mis ei ole nende töötlemiseks tehniliselt ega õiguslikult ette nähtud.

Eeltoodust tulenevalt teeme ettepaneku tagada selge valdkondlik eristus ja tehniline paindlikkus keskse teabe edastamise lahenduse rakendamisel.

Kokkuvõttes jäi ebaselgeks, kas uus lahendus on mõeldud juba arendatava Postkast 2.0-i sisese täiendava funktsionaalsusena või on see mõeldud eraldi lisana, nagu näiteks kontaktide moodul. Seega, kas asutus saab selle lahenduse kaudu dokumente edastada, kuid enda iseteeninduses samal ajal postkasti ennast ja dokumente/teavitusi kuvamata.

Samuti mainime üldise kommentaarina, et eelnõu ettevalmistamisel tuleks luua mõistetes suurem selgus ning need ühtlustada. Näiteks oli raske aru saada, mida mõeldakse e-teenuste isikutele piiramise all ja kuidas on see lahendus toimima kavandatud, mis teenuseid täpsemalt piirataks, kas kõiki või ainult teabe edastaja omi, kui pikalt jne. Kasutati erinevaid mõisteid nagu piiramise funktsionaalsus, e-teenuste piirangud, e-teenuste juurdepääsupiirangud jms. Samuti nt: „kättetoimetamislahenduse portaal“, „kättetoimetamislahenduse funktsionaalsus“ jne. Samuti käsitleda täpsemalt erinevate andmetöötlejate rolle – kes on millises osas vastutav, kes volitatud töötleja.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Karmen Joller
sotsiaalminister

Liis Köster
Liis.Koster@sm.ee

Anne Haller
Anne.Haller@sm.ee

Lii Pärj
Lii.Parg@sm.ee

Nele Nisu
Nele.Nisu@sm.ee